

Prövning av gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av aFRR-balanskapacitet i det nordiska synkronområdet

Beslut

- 1 Energimarknadsinspektionen (Ei) godkänner Affärsverket svenska kraftnäts (Svenska kraftnät) förslag till ändring av metoden för harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling avseende aFRR-balanskapacitet i det nordiska synkronområdet, bilaga 1. I övriga delar gäller metoden oförändrad i enlighet med Acers beslut den 5 augusti 2020 (ACER Decision No 21/2020, Ei:s ärendenummer 2018-102455).
- 2 Beslutet gäller under förutsättning att övriga berörda tillsynsmyndigheter fattar beslut med samma innebörd.
- 3 Detta beslut kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Beskrivning av ärendet

Den 5 augusti 2020 beslutade Acer om en metod för harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling avseende aFRR-balanskapacitet i det nordiska synkronområdet i enlighet med artikel 33.1 i Kommissionens förordning (EU) 2017/2195 av den 23 november 2017 om fastställandet av riktlinjer för balanshållning avseende el (förordning (EU) 2017/2195).¹

Svenska kraftnät lämnade den 22 mars 2024 in en ansökan om att Ei ska godkänna förslag till ändring av metoden för harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling avseende aFRR-balanskapacitet i det nordiska synkronområdet. Förslaget har tagits fram tillsammans med den danska systemoperatören (Energinet DK), den finska systemoperatören (Fingrid Oyj) och den norska

¹ ACER Decision No 21/2020.

systemoperatören (Statnett SF). Syftet med den nordiska aFRR-balanskapacitetsmarknaden är att optimera användningen av balansresurserna inom det nordiska synkronområdet.

I juli 2024 konstaterade Ei att förslaget inte kunde godkännas och Ei skickade därför en begäran om ändring av förslaget till Svenska kraftnät. Utöver förtydliganden i texten bad Ei även om mer beskrivningar av effekterna av genomförandet av den trilaterala mFRR-balanskapacitetsmarknaden för respektive elområde.

Svenska kraftnät kom in med ett reviderat förslag den 23 augusti 2024.

Förslag till metod

Svenska kraftnäts förslag till ändring av metoden innebär bland annat:

Förtydliganden gällande att metoden i och med genomförandet av den trilaterala mFRR-balanskapacitetsmarknaden endast avser aFRR-balanskapacitet.

Förtydligande om att marknadstidsenheten för aFRR-balanskapacitetsmarknaden ska vara en timme.

Förtydliganden avseende möjligheten att länka bud samt införande av möjligheten att länka bud så att antingen aFRR- eller mFRR-balanskapacitetsbud kan väljas under en marknadstidsenhet.

Enligt förslaget ska Svenska kraftnät, Energinet DK, Fingrid Oyj och Statnett SF publicera metoden så snart som beslutet fattats av berörda tillsynsmyndigheter och träda i kraft senast tolv (12) månader efter beslutsdagen eller så snart som kapacitetsberäkning mellan de berörda elområdena sker i enlighet med kapacitetsberäkningsmetoden i CACM-förordningen.

Samråd

Svenska kraftnät har hållit ett offentligt samråd i enlighet med artikel 10.4 i förordning (EU) 2017/2195. Tre (3) aktörer lämnade synpunkter under samrådet. Svenska kraftnät har till Ei uppgett att de beaktat synpunkterna från aktörerna.

Ei har i prövningen av förslaget samarbetat med den danska tillsynsmyndigheten (Forsyningstilsynet), den finska tillsynsmyndigheten (Energiavirasto) och den norska tillsynsmyndigheten (Reguleringsmyndigheten for energi). Ei,

Forsyningsstilsynet, Energiavirasto och Reguleringsmyndigheten för energi har enats om att det förslaget kan godkännas.

Bestämmelser som ligger till grund för beslutet

Kommissionens förordning (EU) 2017/2195

Syftet med denna förordning är att

- a) främja en effektiv konkurrens, icke-diskriminering och öppenhet på balansmarknader,
- b) öka effektiviteten i balansering samt effektiviteten hos europeiska och nationella balansmarknader,
- c) integrera balansmarknader och främja möjligheter till utbyte av balanstjänster och samtidigt bidra till driftsäkerhet,
- d) bidra till en effektiv och långsiktig drift och utveckling av elöverföringssystemet och elsektorn i unionen och samtidigt underlätta ett effektivt och konsekvent funktionssätt av dagen före-, intradags- och balansmarknader,
- e) säkerställa att upphandlingen av balanstjänster är rättvis, objektiv, öppen och marknadsbaserad och gör att man kan undvika onödiga inträdeshinder för nya aktörer, bidra till likviditeten på balansmarknaderna samtidigt som man förhindrar otillbörlig snedvridning på den inre marknaden för el,
- f) underlätta deltagande av efterfrågefleksibilitet, inbegripet aggregering av anläggningar och energilagring, och samtidigt säkerställa att de konkurrerar med andra balanstjänster på lika villkor och, vid behov, agera oberoende när de betjänar en enda förbrukningsanläggning,
- g) underlätta deltagandet av förnybara energikällor och stödja uppnåendet av Europeiska unionens mål för utbyggnaden av förnybar elproduktion (artikel 3.1).

Vid tillämpningen av denna förordning ska medlemsstater, relevanta tillsynsmyndigheter och systemansvariga

- a) tillämpa principerna om proportionalitet och icke-diskriminering,
- b) säkerställa öppenhet,
- c) tillämpa principen om optimering mellan högsta totala effektivitet och lägsta totala kostnader för alla berörda parter,

- d) säkerställa att systemansvariga för överföringssystem så långt som möjligt utnyttjar marknadsbaserade mekanismer för att säkerställa nätsäkerhet och nätstabilitet,
- e) säkerställa att utvecklingen av termins-, dagen före- och intradagsmarknaderna inte äventyras,
- f) respektera det ansvar som anförtrotts den relevanta systemansvariga för överföringssystemet för att trygga systemsäkerheten, även enligt krav i nationell lagstiftning,
- g) samråda med berörda systemansvariga för distributionssystem och ta hänsyn till möjlig inverkan på deras system,
- h) ta hänsyn till överenskomna europeiska standarder och tekniska specifikationer (artikel 3.2).

Varje tillsynsmyndighet, eller i tillämpliga fall byrån, ska godkänna de villkor eller metoder som har utarbetats av de systemansvariga för överföringssystem enligt punkterna 2,3 och 4. Innan byrån eller de relevanta tillsynsmyndigheterna godkänner villkoren eller metoderna ska de vid behov, efter samråd med respektive systemansvariga för överföringssystem se över förslagen för att säkerställa att de är förenliga med denna förordnings syfte och bidrar till marknadsintegration, icke-diskriminering, effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad (artikel 5.1).

Förslagen till följande villkor eller metoder, och eventuella ändringar av dessa, ska vara föremål för godkännande av alla tillsynsmyndigheter i den berörda regionen:

- b) för det geografiska område som berör två eller flera systemansvariga för överföringssystem som utbyter eller är ömsesidigt villiga att utbyta balanskapacitet, fastställandet av gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av balanskapacitet i enlighet med artikel 33.1,
- d) undantaget, för det geografiska område där upphandlingen av balanskapacitet har ägt rum, för att inte tillåta leverantörer av balanstjänster att överföra sina skyldigheter att tillhandahålla balanskapacitet i enlighet med artikel 34.1, (artikel 5.3).

Ett förslag till villkor eller metoder ska innehålla en föreslagen tidsplan för deras genomförande och en beskrivning av deras förväntade effekt på målen för denna förordning. Tidsramarna för genomförandet ska vara högst tolv månader efter godkännandet från de relevanta tillsynsmyndigheterna, med undantag av de fall

där alla relevanta tillsynsmyndigheter är överens om att förlänga tidsramen för genomförandet eller där olika tidsramar fastställs i denna förordning (artikel 5.5).

Om godkännandet av villkor eller metoder i enlighet med punkt 3 i denna artikel eller av ändring i enlighet med artikel 6 kräver ett beslut av fler än en tillsynsmyndighet ska de relevanta tillsynsmyndigheterna samråda, samordna och driva ett nära samarbete med varandra för att nå en överenskommelse. Om byrån avger ett yttrande ska detta yttrande beaktas av de relevanta tillsynsmyndigheterna. Tillsynsmyndigheterna, eller byrån om den är behörig, ska fatta beslut om de inlämnade villkoren eller metoderna eller, i förekommande fall, från det att den sista tillsynsmyndigheten tagit emot villkoren eller metoderna. Perioden ska börja dagen efter den dag då förslaget lämnades in till byrån i enlighet med punkt 2, till den sista berörda tillsynsmyndigheten i enlighet med punkt 3 eller, i tillämpliga fall, den relevanta tillsynsmyndigheten i enlighet med punkt 4 (artikel 5.6).

Om byrån, en relevant tillsynsmyndighet eller samtliga relevanta tillsynsmyndigheter gemensamt begär en ändring för att godkänna de villkor eller metoder som lämnats in i enlighet med artikel 5.3, 5.3, respektive 5.4, ska de berörda systemansvariga för överföringssystem senast två månader efter begäran från byrån eller de relevanta tillsynsmyndigheterna gemensamt lämna in ett förslag till ändrade villkor eller metoder för godkännande. Byråns eller de relevanta tillsynsmyndigheterna ska besluta om de ändrade villkoren eller metoderna inom två månader från att de lämnats in (artikel 6.1).

Systemansvariga för överföringssystem som ansvarar för att lämna in förslag till villkor eller metoder eller ändringar av dessa i enlighet med denna förordning, ska samråda med intressenter, inklusive de relevanta myndigheterna i varje medlemsstat, om utkastet till förslag till villkor eller metoder och andra genomförandeåtgärder för en period på minst en månad (artikel 10.1)

Samrådet ska pågå i minst en månad, utom när det gäller utkast till åtgärder som ska vidtas enligt punkterna a, b, c, d, e, f, g, h och j i artikel 5.2 där samrådet ska pågå under en period på minst två månader (artikel 10.2).

Åtminstone förslagen i enlighet med punkterna a, b, c, d, e, f, g, h, i, n och o i artikel 5.3 ska vara föremål för offentligt samråd på berörd regional nivå (artikel 10.4).

Alla systemansvariga för överföringssystem i kontrollblocket för lastfrekvensreglering ska regelbundet och minst en gång per år se över och definiera reservkapacitetskraven för kontrollblocket för lastfrekvensreglering eller planeringsområdena för kontrollblocket för lastfrekvensreglering i enlighet med de dimensioneringsregler som avses i artiklarna 127, 157 och 160 i förordning (EU) 2017/1485. Varje systemansvarig för överföringssystem ska genomföra en analys om optimalt tillhandahållande av reservkapacitet som syftar till att minimera kostnaderna i samband med tillhandahållandet av reservkapacitet. Denna analys ska beakta följande alternativ för tillhandahållandet av reservkapacitet:

- a) Upphandling av balanskapacitet inom kontrollområdet och utbyte av balanskapacitet med angränsande systemansvariga för överföringssystem, i tillämpliga fall.
- b) Delning av reserver, i tillämpliga fall.
- c) Volymen icke avtalade bud på balansenergi som förväntas vara tillgängliga både inom deras kontrollområde och inom de europeiska plattformarna med hänsyn till tillgänglig kapacitet mellan elområden (artikel 32.1).

Varje systemansvarig för överföringssystem som upphandlar balanskapacitet ska definiera reglerna för upphandling av balanskapacitet i förslaget för de villkor för leverantörer av balanstjänster som utarbetats i enlighet med artikel 18. Reglerna för upphandling av balanskapacitet ska överensstämma med följande principer:

- a) Upphandlingsmetoden ska vara marknadsbaserad för åtminstone frekvensåterställningsreserverna och ersättningsreserverna.
- b) Upphandlingsprocessen ska i möjligaste mån genomföras på kortsiktig bas och där det är ekonomiskt effektivt.
- c) Den avtalade volymen får delas upp i flera avtalsperioder (artikel 32.2).

Upphandlingen av balanskapacitet uppåt och balanskapacitet nedåt för åtminstone frekvensåterställningsreserverna och ersättningsreserverna ska utföras separat. Varje systemansvarig för överföringssystem får lämna in ett förslag till den relevanta tillsynsmyndigheten i enlighet med artikel 37 i direktiv 2009/72/EG med begäran om undantag från detta krav. Förslaget om undantag ska omfatta

- a) specifikation av den tidsperiod under vilken undantaget skulle gälla,
- b) specifikation av den volym balanskapacitet för vilken undantaget skulle gälla,

- c) analys av effekten av ett sådant undantag när det gäller deltagandet av balansresurser i enlighet med artikel 25.6 b,
- d) motivering för undantaget som visar att ett sådant undantag skulle leda till större ekonomisk effektivitet (artikel 32.3).

Två eller flera systemansvariga för överföringssystem som utbyter eller är ömsesidigt villiga att utbyta balanskapacitet ska utarbeta ett förslag om inrättandet av gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av balanskapacitet, samtidigt som hänsyn tas till de krav som fastställs i artikel 32 (artikel 33.1).

Inom det geografiska område där upphandlingen av balanskapacitet har ägt rum ska de systemansvariga för överföringssystem tillåta leverantörer av balanstjänster att överföra sina skyldigheter att tillhandahålla balanskapacitet. Den eller de berörda systemansvariga för överföringssystemen får begära ett undantag om avtalsperioderna för balanskapacitet i enlighet med artikel 32.2 b är strikt mindre än en vecka (artikel 34.1).

Överföringen av balanskapacitet ska tillåtas, åtminstone fram till en timme före leveransdagens början (artikel 34.2).

Överföringen av balanskapacitet ska tillåtas, under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

- a) Den mottagande leverantören av balanstjänster har klarat kvalificeringsprocessen för den balanskapacitet för vilken överföringen genomförs.
- b) Överföringen av balanskapacitet förväntas inte äventyra driftsäkerheten.
- c) Överföringen av balanskapacitet överskrider inte de driftsbegränsningar som anges i kapitlen 1 och 2 i del IV avdelning VIII i förordning (EU) 2017/1485 (artikel 34.3).

Om överföringen av balanskapacitet kräver att kapacitet mellan elområden används ska en sådan överföring endast tillåtas om

- a) den kapacitet mellan elområden som krävs för att genomföra överföringen redan är tillgänglig från tidigare tilldelningsprocesser i enlighet med kapitel 2 i avdelning IV,
- b) kapaciteten mellan elområden är tillgänglig i enlighet med metoden för att beräkna sannolikheten av tillgänglig kapacitet mellan elområden efter

stängningstid för kapacitetstilldelning mellan elområden på intradagsmarknaden i enlighet med artikel 33.6.

Om en systemansvarig för överföringssystem inte tillåter överföringen av balanskapacitet ska den berörda systemansvarige för överföringssystemet förklara skälen för avslaget för de berörda leverantörerna av balanstjänster (artikel 34.5).

Två eller flera systemansvariga för överföringssystem får på eget initiativ eller på begäran av deras relevanta tillsynsmyndigheter i enlighet med artikel 37 i direktiv 2009/72/EG inrätta ett förslag om tillämpningen av en av följande processer:

- a) Samoptimerad tilldelningsprocess i enlighet med artikel 40.
- b) Marknadsbaserad tilldelningsprocess i enlighet med artikel 41.
- c) Tilldelningsprocess som bygger på en analys av ekonomisk effektivitet i enlighet med artikel 42.

Kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver före denna förordnings ikraftträdande får fortsätta att användas för detta ändamål till och med utgången av avtalsperioden (artikel 38.1).

Förslaget till tillämpning av tilldelningsprocessen ska innehålla

- a) elområdesgränserna, tidsramen för marknaden, varaktigheten för tillämpningen och den metod som ska tillämpas,
- b) om tilldelningsprocessen är baserad på en analys av ekonomisk effektivitet, volymen tilldelad kapacitet mellan elområden och den faktiska analys av ekonomisk effektivitet som motiverar effektiviteten för en sådan tilldelning (artikel 38.2).

Senast fem år efter denna förordnings ikraftträdande ska alla systemansvariga för överföringssystem utveckla ett förslag för att harmonisera metoden för tilldelningsprocessen av kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver per tidsram i enlighet med artikel 40 och, om så är relevant, i enlighet med artiklarna 41 och 42 (artikel 38.3).

Kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver ska användas uteslutande för frekvensåterställningsreserver med manuell aktivering, frekvensåterställningsreserver med automatisk aktivering och för ersättningsreserver. Den säkerhetsmarginal som beräknats i enlighet med förordning (EU) 2015/1222 ska användas för drift och utbyte av

frekvenshållningsreserver, utom för likströmssammanlänknings, för vilka kapacitet mellan elområden för drift och utbyte av frekvenshållningsreserver också får fördelas i enlighet med punkt 1 (artikel 38.4).

Systemansvariga för överföringssystem får tilldela kapacitet mellan elområden i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver endast om kapacitet mellan elområden beräknas i enlighet med de metoder för kapacitetsberäkning som utarbetats i enlighet med förordning (EU) 2015/1222 och i enlighet med kommissionens förordning (EU) 2016/1719 (artikel 38.5).

Systemansvariga för överföringssystem ska omfatta kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver som tidigare tilldelad kapacitet mellan elområden i beräkningarna av kapacitet mellan elområden (artikel 38.6).

Om innehavarna av fysiska överföringsrättigheter använder kapacitet mellan elområden för utbyte av balanskapacitet ska kapaciteten betraktas som nominerad för det enda syftet att undanta den från tillämpningen av principen om use-it-or-sell-it (nedan kallad UIOSI-principen) (artikel 38.7).

Alla systemansvariga för överföringssystem som utbyter balanskapacitet eller delar reserver ska regelbundet bedöma om kapaciteten mellan elområden för utbyte av balanskapacitet eller delning av reserver fortfarande behövs i detta avseende. Om tilldelningsprocessen baserad på en analys av ekonomisk effektivitet tillämpas ska denna bedömning göras minst varje år. Om kapaciteten mellan elområden som tilldelas i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver inte längre behövs, ska den frisläppas så snart som möjligt och återlämnas inom de därpå följande tidsramarna för kapacitetstilldelning. Sådan kapacitet mellan elområden ska inte längre tas upp som redan tilldelad kapacitet mellan elområden vid beräkningen av kapacitet mellan elområden (artikel 38.8).

Om den kapacitet mellan elområden som tilldelats i syfte att utbyta balanskapacitet eller dela reserver inte har använts för därtill hörande utbyte av balansenergi, ska den frisläppas för utbyte av balansenergi med kortare aktiveringstider eller för driften av processen för nettnings av obalanser (artikel 38.9).

Ellagen (1997:857)

I ett beslut av nätmyndigheten enligt en sådan genomförandeakt eller delegerad akt som avses i artikel 58.1 i EU:s elmarknadsförordning (EU) 2019/943 ska det

anges att beslutet kan komma att upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen (12 kap. § 1 b).

Ei:s motivering till beslutet

Svenska kraftnäts förslag till metod innehåller en föreslagen tidsplan för genomförandet. Kravet om tidsplan för genomförandet är därmed uppfyllt.

Svenska kraftnät har konsulterat förslaget genom ett offentligt samråd i enlighet med artikel 10.4 i förordning (EU) 2017/2195. Ei har haft samråd med Forsyningstilsynet, Energiavirasto och Reguleringsmyndigheten för energi. De formella kraven på beslutsprocessen är därmed uppfyllda.

Svenska kraftnät har lämnat förslag till ändring av metoden för gemensamma och harmoniserade regler och processer för utbyte och upphandling av aFRR-balanskapacitet i enlighet med artikel 33.1 i förordning (EU) 2017/2195. Förslaget innehåller justeringar av den befintliga metoden som är nödvändiga i och med genomförandet av den trilaterala mFRR-balanskapacitetsmarknaden i Sverige, Danmark och Finland.

Enligt Ei:s bedömning tar Svenska kraftnäts förslag i tillräcklig grad hänsyn till de krav som fastställs i artikel 32 i förordning (EU) 2017/2195 och föreslagna ändringar strider inte heller mot de mål som anges i artikel 3 i förordning (EU) 2017/2195 eller mot övriga krav i samma förordning. Ei bedömer därför att Svenska kraftnäts ansökan kan godkännas. I övriga delar gäller metoden oförändrad i enlighet med Acers beslut den 5 augusti 2020 (ACER Decision No 21/2020, Ei:s ärendenummer 2018-102455).

Hur man överklagar

Information om hur man överklagar finns i bilaga 2.

Detta beslut har fattats av avdelningschefen Caroline Törnqvist. Vid den slutliga handläggningen deltog även enhetschefen Elin Broström, Fredrik Prinz Blix samt analytikern Tobias Lusth, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Caroline Törnqvist

Tobias Lusth

Beslutet publiceras i e-diariet som nås via Ei:s webbplats.

Bilagor

1. Article 33_V3_aFRR_with_track_changes
2. Så här gör du för att överklaga beslutet

Skickas till

Affärsverket svenska kraftnät

ACER – Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter